

URHEILUN UUSI HYVÄN KERTOMUS? EETTISET DISKURSSIT VALTION LIIKUNTAPOLIITTISISSA JA LIIKUNTAJÄRJESTÖJEN ASIAKIRJOISSA

Samuli Oja, LitM, Jyväskylän ammattikorkeakoulu / Likes. Piippukatu 2, 40100 Jyväskylä. P. +358444916299.
Sähköposti: samuli.oja@jamk.fi.

TIIVISTELMÄ

Oja, S. 2024. Urheilun uusi hyvän kertomus? Eettiset diskurssit valtion liikuntapoliittisissa ja liikuntajärjestöjen asiakirjoissa. *Liikunta & Tiede* 61 (4), 93-102.

Liikunnan ja urheilun eettisyyttä on Suomessa perinteisesti käsitelty urheilun hyvän kertomuksen kautta. Liikuntakulttuurin eriytymiskehitys, esiin nousseet eettiset ongelmat ja lisääntynyt tutkimustieto ovat kuitenkin haastaneet liikunnan ja urheilun oletettua hyvyyttä. Suomessa liikunnan ja urheilun eettisyyteen liittyvä tutkimus on keskittynyt enimmäkseen eettisyyden osa-alueisiin (esim. tasa-arvo ja häirintä).

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan valtion liikuntahallinnon ja valtakunnallisten liikuntajärjestöjen toimijoiden tuottamia eettisiä diskursseja. Tavoitteena on analysoida sitä, millaisten diskurssien kautta eettisyys ymmärretään ja uusintaväkeä diskurssit vallalla olevia käsityksiä liikunnan ja urheilun eettisyydestä. Aineistona ovat valtion liikuntapoliittiset dokumentit (n=12) ja liikuntajärjestöjen dokumentit (n=7). Aineisto analysoitiin kriittisen diskurssianalyysin keinoin.

Aineistosta löydettiin neljä eettistä diskurssia, jotka muodostivat kaksi toisilleen vastakkaiset diskurssit sisältävää diskurssiparia. Diskurssit ja diskurssiparit *automaattinen eettisyys – eettisyys ei ole automaatio* sekä *byrokrattinen eettisyys – moninainen eettisyys* osin uusintavat urheilun hyvän kertomusta. Valtion liikuntahallinnon ja liikuntajärjestöjen toimijoiden tuottamissa eettisissä diskursseissa esiintyy vain vähäistä kriittistä pohdintaa ja itsereflektiota liikuntakulttuurin eettisyydestä ja arvoista.

Asiasanat: eettisyys, diskurssi, urheilun hyvän kertomus, kriittinen diskurssianalyysi

ABSTRACT

Oja, S. 2024. The new good story of sports? Ethical discourses in state sports administration's and central organizations' documents. *Liikunta & Tiede* 61 (4), 93-102.

In Finland, the ethics of sports has traditionally been conceptualized through the lens of the good story of sports. However, the diverse sports culture, emerging ethical challenges and increased research have cast doubt on the assumed inherent goodness of sports. Research in Finland has predominantly focused on specific aspects of sports ethics (such as equality and harassment). This study examines the ethical discourses produced by the actors of the state sports administration and central sports organizations.

The aim is to analyze how morality is understood and whether these ethical discourses renew prevailing conceptions of the morality of sports. The research material consists of documents from state sports administration (n=12) and central sports organizations (n=7), analyzed using critical discourse analysis (CDA).

The data revealed four ethical discourses, forming two pairs of opposing viewpoints: *automatic morality* versus *non-automatic morality*, and *bureaucratic morality* versus *diverse morality*. The analysis suggests that the traditional good story of sports is partially renewed within the data. The ethical discourses produced by the actors of state sports administration and central organizations only marginally engage in critical ethical deliberation and self-reflection regarding the morality and values of sports culture.

Keywords: morality, discourse, the good story of sports, critical discourse analysis

JOHDANTO

Suomessa liikunnan ja urheilun etiikkaa on usein tarkasteltu urheilun hyvän kertomuksen viitekehityksessä. Sillä tarkoitetaan yleisesti kaikkia positiivisia asioita, joita edistetään urheilun avulla (Ripatti 2002). Kertomuksen mukaisesti urheilu on hyväksi niin fyysiselle kuin henkiselle hyvinvoinnille, koska se kohentaa esimerkiksi terveyttä, suorituskykyä, kurinalaisuutta sekä kehittää rehtiyyttä, rohkeutta ja iloa (Itkonen 1997; Ripatti 2002). Olennaista kertomukselle on, että urheilun katsotaan edistävän pelkästään positiivisia asioita (esim. Kotkavirta 2012). Jo alkujaankin ristiriitaisia ja kyseenlaistettua kertomusta (esim. Itkonen 2014; Ripatti 2002) ovat edelleen nakertaneet liikuntakulttuurin 1980-luvulla voimistunut eriytymiskehitys (ks. Itkonen 1996), urheilun ammattimaistuminen (Ilmanen 2012) ja julkisuuteen tulleet tapaukset liikunnan ja urheilun eettisistä ongelmista (Itkonen 2014).

Varsinkin viime vuosina ja vuosikymmeninä tutkimustieto liikuntakulttuurin epäkohdista on lisääntynyt. Tutkimusten perusteella liikunta- ja urheiluharrastuksissa tapahtuu esimerkiksi muita harrastuksia enemmän kiusaamista (Laine, Salasuo & Matilainen 2016). Urheilun hyvän kertomuksen onkin luonnehdittu sisältäneen ennen kaikkea näkemyksiä siitä, millainen liikuntakulttuurin tulisi olla eikä niinkään siitä, millainen se todellisuudessa on tai oli (Ripatti 2002). Siten kertomus on ollut myös työkalu liikunnan ja urheilun normittamiseen (ks. esim. Ilmanen 2012; Itkonen 1997) ja legitimointiin (ks. esim. Salasuo 2019). Ristiriitaisuudesta huolimatta kertomusta on yhä uusintettu suomalaisen liikuntakulttuurin eri käytännöissä (Salasuo 2019).

Vaikka Suomessa modernin urheilun nousun samanaikaisuus kansakunnan rakennustyön ja itsenäistymisen kanssa teki olosuhteet otollisiksi kansalaisten kasvatukselle urheilun avulla ja siten hyvän kertomuksen luomiselle (Itkonen 1997), on liikunnan ja urheilun ajateltu olevan ratkaisu erilaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin myös muualla. Liikunnan ja urheilun avulla on voitu vastata esimerkiksi ihmisten terveyden ja kunnan heikentymiseen tai nuorison ongelmakäyttäytymiseen (Österlind & Wright 2014). Laajemminkin urheilua on pidetty toimintana, jonka avulla voidaan kehittää ja hankkia myös muualla kuin urheilussa tärkeitä ominaisuuksia (ks. esim. Melin 2014). Näin ollen urheilun hyvän kertomuksen kaltainen käsitys liikunnasta ja urheilusta on ilmiönä kansainvälinen.

Urheilun hyvän kertomus voidaan liittää laajempaan urheilueettiseen problematisointiin urheilun hyvydestä. Keskustelua urheilun olemuksesta ja luonteesta on käyty etenkin dopingia käsitelleissä tutkimuksissa, joissa dopingin käytön kieltäviä sääntöjä on sekä puolustettu että vastustettu erilaisin argumentein (esim. Petersen & Kristensen 2009; Tamburrini 2006). Niin sanotut essentialistit ajattelevat, että dopingin käyttö on vastoin urheilun ideaalia ja luontaisia ominaisuuksia (Morgan 2009). Samanlainen diskurssi esiintyy myös Maailman antidopingtoimiston (WADA) käyttämissä perusteluissa. Antidopingtoimien nähdään olevan välttämätön osa urheilua, eivätkä urheilu ja doping kuulu metafysisessä mielessä yhteen. (Jedlicka 2014.) Tällainen ajattelu perustuu siihen, että urheilu on it-

sessään hyvää, ja että erilaiset lieveilmiöt kyseenalaistavat tämän hyvyden.

Toisenlaisen käsityksen mukaan urheilulla ei – potentiaalistaan huolimatta – ole hyveellistä itseisarvoa (Serano-Durá ym. 2020). Urheilulla on jopa ajateltu olevan tiettyjä ominaispiirteitä, jotka saattavat altistaa erilaiselle epäeettiseksi katsotulle toiminnalle (ks. esim. Overbye ym. 2013). Esimerkiksi urheilun kilpailullisuus voidaan nähdä eettisesti joko positiivisena (esim. Morgan 2006a) tai negatiivisena (esim. Møller 2010, 24–25) asiana. Siten käsitykset siitä, mikä on urheilussa oikein tai väärin, eivät synny tyhjiössä, vaan niihin vaikuttavat erilaiset sosiaaliset kontekstit (ks. Loland 2002, 15). Hyvä esimerkki tällaisesta urheilun eettisyyden sosiaalisesta rakentumisesta on Loyensin ym. (2022) tutkimus, jossa he havaitsivat, kuinka historia ja konteksti määrittävät, mitkä asiat tai tilanteet ylipäättään ymmärretään urheilun integriteettiin¹ liittyvinä tilanteina. Se, että jokin asia yhdistetään integriteettiin ei johdu välttämättä tapahtumasta itsestään, vaan integriteetti rakentuu sosiaalisesti edellisten tapahtumien ja kontekstin myötä (Loyens ym. 2022). Yhteenvedona voidaan todeta, että käsitykset urheilun eettisyydestä ovat vaihtelevia ja sisältävät näkemyksiä niin sen itseisarvoisuudesta kuin sosiaalisesta rakentumisestakin.

Kosiewiczin (2014a) mukaan urheilua ei tulisi lainkaan tarkastella moraalisenä ilmiönä. Hänen mukaansa urheilu on amoraalista, moraalin ulkopuolista toimintaa, ja urheilu tulisi ymmärtää pragmaattisena sääntöjen noudattamisena, jolla ei ole moraalista luonnetta (Kosiewicz 2014a). Esimerkiksi reilun pelin käsitteen ja urheilun tai yhteiskunnan yleisempien sääntöjen ja lakien suhde onkin nähty epäselvänä (Di Giandomenico 2022). Vastaavasti on tehty havaintoja myös siitä, että eettisyys voidaan käsittää asiana, joka on enemmän kuin vain sääntöjen noudattamista (Oja 2024). Urheilueettistä keskustelua on aiemmin tulkittu niin, että usein sääntökeskeinen näkökulma on hallitsevassa asemassa, jolloin varsinainen eettinen pohdinta jää vähemmälle (esim. Lindfelt 2005).

Aikaisemmassa tutkimuksessa on todettu tarve tarkastella urheilun eettisiä ilmiöitä laaja-alaisesti (Efverström ym. 2016). Suomalaisissa tutkimuksissa on tutkittu esimerkiksi sukupuolten tasa-arvoa (Hakamäki ym. 2022), seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen asemaa (Kokkonen 2019), urheilun ympäristövaikutuksia (Uusitalo ym. 2024) ja urheilijoiden kokemaa häirintää (Lahti ym. 2020). Myös liikuntakulttuurin arvoperusta on kiinnostanut tutkijoita eri vuosikymmenillä (esim. Heinilä 1974; Ilmanen 2012; Kotkavirta 2012).

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan eettisyyteen liittyviä diskursseja. Analyysin kohteina ovat valtion liikuntapoliittiset ja valtakunnallisten liikuntajärjestöjen (myöhemmin liikuntajärjestöjen) eettisyyttä käsittelevät asiakirjat. Eettisyy-

1 Loyens ym. (2022) käyttävät tutkimuksessaan eettisyyden sijaan integriteetin käsitettä. He määrittelevät urheilun integriteetin ”laajempaan kokoomaan moraalisia arvoja, normeja ja sääntöjä, jotka koskevat kaikkea urheilun parissa tapahtuvaa päätöksentekoa ja käyttäytymistä”. Heille integriteetti tarkoittaa toimimista kussakin kontekstissa oikeaksi katsottujen moraalisten arvojen, normien ja sääntöjen mukaan.

den edistämistoimet ovat Suomessa muotoutuneet pitkälti valtion liikuntahallinnon ja liikuntajärjestöjen yhteistyönä (ks. Lehtonen ym. 2022). Valtionhallinto pyrkii normi- ja informaatio-ohjauksen ohella edistämään liikuntakulttuurin eettisyyttä resurssiohjauksella. Kulloinkin liikunnan kattojärjestön asemassa ollut järjestö on puolestaan luonut ohjeistuksia ja siten linjannut liikunnan ja urheilun eettisyyttä jäsenjärjestöjensä kanssa. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on analysoida sitä, millaisten diskurssien kautta eettisyys ymmärretään liikuntapolitiisissa ja liikuntajärjestöjen asiakirjoissa ja uusintatarko diskurssit aiemmissa tutkimuksissa havaittuja käsityksiä liikunnan ja urheilun eettisyydestä.

TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS

Etiikan ja moraalien käsitteet voidaan erotella toisistaan huolimatta siitä, että varsinkin arkikäytössä niitä käytetään usein toistensa synonyymeinä. Moraalilla voidaan viitata jonkin ryhmän sosiaalisiin normeihin ja arvoihin, jotka määrittelevät sitä, millainen toiminta on kussakin tilanteessa oikein tai väärin. Näillä moraalilla arvoilla on monesti muodollista tai epämuodollista vaikutusta ihmisten sosiaaliseen elämään esimerkiksi erilaisten sanktioiden kautta. Etiikalla taas tarkoitetaan tyypillisesti moraalien tutkimista, jossa empiirisen kuvaamisen ohella moraalista ja sen luonnetta arvioidaan kriittisesti ja systemaattisesti. (Kosiewicz 2014b; Loland 2002, 18.) Urheilun kontekstiin vietyä ja yksinkertaistettuna urheiluetiikassa siis tutkitaan liikunnassa ja urheilussa esiintyviä moraalisia näkemyksiä ja niiden luonnetta.

Urheiluetiikkaa, kuten etiikkaa yleensäkin, voidaan tarkastella useasta eri näkökulmasta. Normatiiviseen etiikkaan suuntautuvissa tutkimuksissa pyritään etsimään vastauksia siihen, millaista on moraalisesti oikea tai väärä toiminta. Urheilun eettisistä kysymyksistä tällaista pohdintaa on käyty usein dopingista, jonka käytön kieltämistä tai toisaalta sallimista on perusteltu erilaisten teoreettisten lähtökohtien kautta (esim. Petersen & Kristensen 2009). Deskriptiivista eli kuvailevaa etiikkaa edustavissa tutkimuksissa taas on selvitetty esimerkiksi eri kohderyhmien näkemyksiä urheilun erilaisista eettisistä pohdintaa vaativista kysymyksistä (esim. Efverström ym. 2016; Loland 2002, 18). Tässä artikkelissa ollaan lähimpänä urheilun metaeettistä tutkimusta, jossa keskeisenä kysymyksenä on urheilun etiikan ja sen käsitteiden luonne ja merkitys (esim. Kosiewicz 2014a). Tarkoituksena ei ole tutkia sitä, mikä on urheilussa oikein tai väärin eikä sitä, millaisia ovat jonkin tietyn kohderyhmän arvot tai näkemykset. Sen sijaan tässä tutkimuksessa tarkastellaan sitä, miten eettisyys ymmärretään ilmiönä erilaisten diskurssien kautta.

Liikuntasosiologisessa tutkimuksessa tukeudutaan usein Foucault'n diskurssimäärittelyihin. Foucault'n (2005, 108) teoretisoinneissa olennainen rooli on lausumilla (engl. statement), jotka ovat diskurssin muodostavia osia, sen atomia. Teoksessaan *The Archaeology of Knowledge and the Discourse on Language* Foucault (1972, 80) määrittelee diskurssin moninaisesti ja kuvailee sen olevan ”joskus yleinen kaikkien lausumien alue, joskus tietynlaisten lausumien ryhmä ja joskus tiettyihin lausumiin liittyvä säännelty käytäntö”. Foucault'n ajatuksia urheilun kontekstiin sovitaneiden

Markulan ja Pringlen (2006, 29–32) mukaan lausumilla on vaikutusta siinä mielessä, että ne tuottavat ymmärrystä ja merkityksiä kontekstistaan, jossa esiintyvät. Esimerkiksi jalkapallokurssissa lajin harrastajat eivät ole vain ja ainoastaan jalkapallon pelaajia, vaan alttiita myös erilaisille diskursiivisille määrittelyille, jotka muovaavat heidän identiteettiään jalkapalloilijana (Markula & Pringle 2006, 29–30). Diskurssit eivät siis pelkästään kielellisesti kuvaa todellisuutta, vaan myös rakentavat ymmärrystä ilmiöstä, josta puhuvat (Foucault 2005, 68–69). Yhdestä ilmiöstä voidaan puhua monella eri tavalla, jolloin tietynlaisten lausumien ryhmät muodostavat erilaisia ja joskus toisistaan poikkeavia käsityksiä tästä ilmiöstä. Siten diskurssit voivat olla myös päällekkäisiä tai keskenään ristiriitaisia. (Markula & Pringle 2006, 29–30.)

Edellä esitetty tulkinta foucault'laisesta diskurssikäsitteestä nojautuu tieteenfilosofisessa mielessä sosiaaliseen konstruktionismiin. Tällöin ymmärrys jostakin ilmiöstä ei koostu pelkästään ulkoisesta maailmasta tehdyistä havainnoista, vaan tieto rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muiden kanssa (Burr & Dick 2017; ks. myös Markula & Pringle 2006, 54–55). Sosiaalisen konstruktionismin tutkimuskohteena on usein kieli, sillä erilaiset vuorovaikutuksen tavat rakentuvat monesti kielen ympärille. Tässä – kuten Foucault'n diskurssikäsitteessä – kielen ei ajatella olevan vain väline viestin tai ajatusten välittämiseen tai kuvaamiseen. Moninaisella kielenkäytöllä voidaan saada aikaan erilaisia lopputuloksia, diskursseja. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 12.) Diskurssit ovat myös aina sidoksissa sosiaalisiin ja historiallisiin käytäntöihin ja konteksteihin (ks. Markula & Pringle 30–31).

Tässä tutkimuksessa diskurssin käsite ymmärretään edellä kuvatulla tavalla tietynlaisten lausumien ryhmänä, joka paitsi kuvaa myös tuottaa, rakentaa ja muokkaa käsitystä kohteestaan. Eettisiä diskursseja voidaan luonnehtia kiteytyneiksi ja kulttuurisesti jaetuiksi merkityksellistämisen tavoiksi (ks. Pietikäinen & Mäntynen 2009, 25–26), jotka sisältävät näkemyksiä siitä, millaisena eettisyys liikunnassa ja urheilussa ymmärretään. Kun puhumme urheilun eettisistä kysymyksistä, emme vain esitä kielen avulla kuvauksia urheilun eettisyydestä, vaan myös muokkaamme ja rakennamme uudelleen käsityksiä siitä, mitä ja millaista eettisyys on (ks. Jedlicka 2014; Markula & Pringle 2006, 31). Koska sosiaalisen konstruktionismin perinteen mukaisesti erilaisia eettisyyteen liitettyjä merkityksiä ei oteta annettuina, sisältyy tutkimuksen lähtökohtiin myös kriittisyys itsestään selvältä tuntuvalta ajattelulta kohtaan. Sosiaalisissa prosesseissa muodostuva tieto antaa mahdollisuuden erilaisille todellisuuden ymmärtämisen tavoille. (Burr & Dick 2017.)

Tutkimuksessa sitoudutaan sellaiseen sosiaaliseen konstruktionismiin, jossa asioihin – esimerkiksi eettisyyteen – liitettyjen ideoiden, ajatusten ja merkitysten katsotaan olevan sosiaalisesti rakentuneita. Siten kun tutkimuksen aineistossa puhutaan esimerkiksi dopingista, ajatellaan dopingaineiden olevan todellisia ilman jatkuvaa sosiaalista vuorovaikutustammekin. Sen sijaan dopingin idea eli se, mitä sillä tarkoitetaan ei ole ihmismielestä riippumaton tosiasia, vaan sosiaalisesti rakentunut ja alati muutoksessa oleva konstruktio. (ks. Hacking 2009, 24–27.)

Varsinaisen eettisen diskurssin käsitettä on aiemmissa tutkimuksissa käytetty abstraktiotasoltaan vaihtelevasti. Käsitteellä on voitu deskriptiivisen etiikan hengessä tarkoittaa ihmisten asenteita eri ilmiöitä kohtaan, eli sillä on viitattu ihmisten moraalisiin käsityksiin ja arvoihin (ks. esim. Lähdesmäki 2005). Toisaalta käsitteellä on pyritty ylipäättään tunnistamaan eettisyyden tai eettisten pohdintojen läsnäoloa tietyssä kontekstissa. Esimerkiksi Wagner ja Pedersen (2014) havaitsivat omassa tutkimuksessaan Kansainvälisen Olympiakomitean antidopingpuheen koostuvan terveys-, eettisyys-, laillisuus- ja kasvatuksellisuuskysymyksistä. Eettisessä diskurssissa korostettiin olympialiikkeen arvoja ja antidopingtoimien merkitystä urheilun hengen suojelemissa. Näin ollen diskurssi sisälsi normatiivisia kannanottoja siitä, miten urheilussa tulisi toimia. (Wagner & Pedersen 2014.)

Tässä tutkimuksessa otetaan askel metaeettiseen suuntaan. Lopputuloksena ei ole tarkoitus esittää kuvausta siitä, millainen toiminta liikuntakulttuurissa katsotaan moraalisesti oikeaksi. Hypoteettisesti tällainen liikunnan ja urheilun eettinen diskurssi voisi olla esimerkiksi liikuntaa kaikille -diskurssi, jossa korostetaan liikunnan avointa ja yhdistävää luonnetta. Tässä artikkelissa mielenkiinto kohdistuu tällaisten diskurssien sijaan siihen, millainen mielenmaisema ja millaiset vakiintuneet ajattelutavat ovat hypoteettisen liikuntaa kaikille -diskurssin taustalla.

TUTKIMUSTEHTÄVÄ, -MENETELMÄT JA -AINEISTO

Tutkimuksessa tarkastellaan valtion liikuntahallinnon ja liikuntajärjestöjen toimijoiden tuottamia eettisiä diskursseja. Tutkimuskysymyksiä ovat: ”Millaisten diskurssien kautta eettisyys ymmärretään liikuntapoliittisissa ja liikuntajärjestöjen asiakirjoissa?” ja ”uusintavako diskurssit vallalla olevia käsityksiä liikunnan ja urheilun eettisyydestä?”. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla analysoidaan ja tunnistetaan aineistosta esiin nousevia eettisiä diskursseja. Toisen tutkimuskysymyksen avulla tarkastellaan sitä, uusintavako löydetty eettiset diskurssit urheilun hyvän kertomuksen mukaisia käsityksiä.

Tutkimusaineistona ovat valtion liikuntapoliittiset (n = 12) ja liikuntajärjestöjen asiakirjat (n = 7) (Taulukko 1). Valtioneuvoston yhteisessä julkaisuarkistossa Valtossa on saatavilla liikunta-asioista vastaavan opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) julkaisuja vuodesta 2001. Asiasanoilla liikunta, urheilu ja huippu-urheilu löytyi hakuajankohtana eli toukokuussa 2024 yhteensä 104 julkaisua. Aineistosta karsittiin pois julkaisut, joissa ei käsitelty liikunnan ja urheilun eettisyyttä. Yksittäisissä julkaisuissa eettisyys saatettiin mainita ainoastaan viittauksena esimerkiksi liikuntalakiin tai valtionavustettavien järjestöjen valtionapukelpoisuusehtoihin. Myös nämä jätettiin pois analysoitavien asiakirjojen joukosta. Lisäksi karsittiin pois erilliset tutkimusraportit ja

Taulukko 1. Aineistona käytetyt asiakirjat.

Julkaisija ja vuosi	Asiakirjan nimi
OPM 2003	Liikunnan kansainvälinen strategia 2003-2005
OPM 2004a	Huippu-urheiluyöryhmän muistio
OPM 2004b	Liikuntajärjestöjen tulohajauksen kehittäminen. Liikuntajärjestöjen avustusjärjestelmätyöryhmä IV:n muistio
SLU 2005	Reilu Peli - Liikunnan ja urheilun eettiset periaatteet
OPM 2007	Liikunta valintojen virrassa. Kansallista liikuntaohjelmaa valmisteleavan toimikunnan raportti
OPM 2008	Liikkuva ja hyvinvoiva Suomi 2010-luvulla. Ehdotus kansalliseksi liikuntaohjelmaksi julkisen ohjauksen näkökulmasta
SLU 2008	Hyvän Seuran Reilun Pelin opas - Pitääkö tätäkin nyt miettiä?
OPM 2009	Valtioneuvoston periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista
OPM 2010	”Sanoista teoiksi” - Huippu-urheiluyöryhmän ajatuksia suomalaisen huippu-urheilun kehittämiseksi
SLU 2010	Tietoisemmin, vastuullisemmin, kestävämmiin. SLU-yhteisön Reilun Pelin ihanteet ja tavoitteet
Huippu-urheilun muutostyöryhmä / Olympiakomitea 2012	Huippu-urheilun muutostyöryhmän loppuraportti
Valo 2013	Urheiluyhteisön Reilun Pelin ihanteet ja tavoitteet
OKM 2014a	Selvitys urheilun eettisten kysymysten hallinnoinnista Suomessa
OKM 2014b	Suomalaisten liikuntajärjestöjen ja ulkomaisten peliyhtiöiden yhteistyö
OKM 2015a	Tehokas antidoping-yhteistyö. Ad-toiminnan viranomaisyhteistyön tehostamista selvittäneen työryhmän loppuraportti
OKM 2015b	Suuntaviivoja liikuntapolitiikan tulevaisuuteen
Olympiakomitea 2018	Urheiluyhteisön reilun pelin ihanteet ja tavoitteet
Valtioneuvosto 2018	Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta
Olympiakomitea 2021	Reilu Peli - urheiluyhteisön eettiset periaatteet

ulkoiset arvioinnit, joiden voidaan ajatella edustavan enemmänkin niiden tekijöiden kuin valtion liikuntahallinnon ajattelua. Näin rajattuna analysoitavan aineiston ajalliseksi alkupisteeksi asetui vuosi 2003.

Vuosi 2003 muodostaa luontevan lähtöpisteen myös liikuntajärjestöjen asiakirjojen tarkastelulle. Mainittuna vuonna Suomen Liikunta ja Urheilu (SLU) ry:n syyskokouksessa avattiin keskustelu ja julkaistiin ensimmäinen versio liikunnan ja urheilun yhteisistä eettisistä periaatteista. Vuonna 2005 periaatteet esiteltiin laajemmalle yleisölle Reilu Peli -nimisessä julkaisussa. (SLU 2005.) Sittemmin Reilusta Pelistä on julkaistu useampia päivitettyjä versioita. Julkaisut ovat vaikuttaneet merkittävästi eettisyyden sisältöihin ja merkityksiin suomalaisessa liikuntapolitiikassa ja -kulttuurissa (Mikkonen & Oja 2024). Siten vuosien varrella julkaistut Reilun Pelin asiakirjat muodostavat samalla ajanjaksoilla OKM:n julkaisemien liikuntapolitiittisten dokumenttien kanssa mielekkään – joskin rajatun – aineistokokonaisuuden. Dokumentit yhdessä edustavat kansallisen liikuntapolitiikan kannalta keskeisten instituutioiden ajattelua ja ne on hyväksytty liikuntapolitiikan ja -kulttuurin yhteiseksi julkilausumiksi. Vaikka esimerkiksi kukin Reilun Pelin asiakirja on yhden organisaation (SLU, Valo, Olympiakomitea) julkaisema, voidaan niitä silti pitää organisaation jäsenyhdistystenkin rakentamina tai ainakin hyväksyminä.

Valtion liikuntahallinnon asiakirjoista mukaan valikoitui sekä laajemmin liikuntakulttuuria käsitteleviä että kohdistetummin esimerkiksi huippu-urheilun toimintatapoja linjaavia tekstejä. OKM:n dokumenttien lisäksi analyysiin sisällytettiin valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta (2018), sillä se on viimeisin liikuntapolitiikkaa kokonaisuudessaan suuntaava valtionhallinnon asiakirja. Analysoitavat asiakirjat ovat luonteeltaan kehittäviä, selvittäviä, arvioivia tai ohjaavia. Se, millä laajuudella eettisyyttä asiakirjoissa käsitellään, vaihtelee paljon. Osassa dokumenteissa eettisyys on esillä niukasti, kun taas esimerkiksi *Selvitys urheilun eettisten kysymysten hallinnoinnista Suomessa* -julkaisu (OKM 2014a) keskittyy kokonaan teeman ympärille. Liikuntajärjestöjen Reilun Pelin dokumenteissa puolestaan luodaan lähtökohtaisesti koko liikuntakulttuurin eettisiä periaatteita. Asiakirja-aineistoa varsinkin diskurssianalyttisesti analysoitaessa tulee huomioida aineiston konteksti. Teksteillä on aina jokin tarkoituksensa ja historiansa, eivätkä ne synny tyhjiössä vailla merkitystä tai yhteyttä aikaisempiin teksteihin (esim. Pietikäinen & Mäntynen 116–118).

Asiakirja-aineisto analysoitiin kriittisen diskurssianalyysin keinoin. Kriittiselle diskurssianalyysille on ominaista tarkastella diskurssien ja sosiaalisten sekä kulttuuristen ilmiöiden välisiä suhteita (Jorgensen & Phillips 2002, 60) ja kiinnittää huomiota tekstien ulkopuolisiin konteksteihin. Näin ollen tekstejä on olennaista tulkita pikemminkin makro- kuin mikroteoreettisen yhteiskuntanäkemyksen kautta. (Törrönen 2010.) Tässä artikkelissa keskityttiin diskurssien moninaisuuden sijaan ”pikemminkin diskursiivisen kentän heterogeenisuutta kahlitsevien tekijöiden paikantamiseen”. Tällöin tarkastelu kohdistuu itsestään selviltä, luonnollisilta ja kyseenalaistamattomilta tuntuviin diskursseihin, jotka tekevät muunlaiset diskurssit vähemmän näkyviksi. (Jokinen & Juhila 2004.)

Aineiston analyysissä nojaututaan Fairclough’n (1995, 78–86) kolmiulotteiseen malliin, joskaan mallille ja yleisesti diskurssianalyysille tyypillisesti analyysiprosessi ei aina etene suoraviivaisesti ennalta määrättyä reittiä pitkin (ks. esim. Jorgensen & Phillips 2002, 77). Fairclough’n (1995, 79) analyysimallin ensimmäinen osa muodostuu ns. mikrotason analyysistä eli aineistona olevien tekstien analyysistä ja tulkinnasta, jossa kuvaillaan esimerkiksi tekstien sanamuotoja, metaforia ja tekstin järjestymistä. Tässä artikkelissa analyysin ensimmäisen vaiheen tarkastelu kohdistui siihen, miten eettisyydestä valtion liikuntapolitiittisissa ja liikuntajärjestöjen asiakirjoissa puhutaan. Tällöin huomio kiinnittyi esimerkiksi tekstissä toistuneisiin sanamuotoihin ja ilmaisuihin.

Kuten tutkimuksessa ylipäänsä, diskurssien tutkimisessa aineiston raja on olennaista. Tämän tutkimuksen aineiston kohdalla on ollut tärkeää pohtia sitä, mitkä ovat eettisyyden kohteet eli toisin sanoen millaiset asiakirjat ja mitkä niiden osat ovat relevantteja eettisten diskurssien analysoimisen kannalta (ks. Markula & Pringle 2006, 52). Eettisyyden käsite aiheuttaa sekä tarpeen että haasteen aineiston selkeälle rajaamiselle. Aiemmissä tutkimuksissa on havaittu, kuinka eettisyys on monitulkintainen, subjektiivinen ja ajassa muuttuva käsite, joka voi enimmillään sisältää lähes kaiken ihmisten välisen toiminnan (Mikkonen & Oja 2024; Oja 2024). Näin ollen konkreettisen määritelmän antaminen eettisyydelle on vaikeaa.

Tässä tutkimuksessa tehtiin valinta olla etukäteen määrittelemättä ja rajaamatta eettisyyttä ja siihen liittyviä teemoja. Koko tutkimuksen ydinajatus on tarkastella sitä, miten eettisyys ymmärretään valtion liikuntahallinnon ja liikuntajärjestöjen asiakirjoissa, jolloin analyysiä ohjaavat määritelmät eivät olisi palvelleet tarkoitustaan. Siten analysoitavaksi aineistoksi esimerkiksi OKM:n liikuntapolitiittisista asiakirjoista rajautuivat ne asiakirjat ja asiakirjojen osat, joissa käsiteltiin eksplisiittisesti liikunnan ja urheilun eettisyyttä. Joissain asiakirjoissa esimerkiksi eettisyyteen usein yhdistetty tasa-arvon teema esiintyi erillään eettisyydestä. Tällöin analyysiin sisällytettiin vain eettisyyttä käsittelevä osuus.

Analyysin toisen ulottuvuuden eli diskurssikäytännön avulla analysoidaan sitä, miten aineistona olevat tekstit on tuotettu ja miten niitä kulutetaan. Olennaista on tekstissä esiintyvien diskurssien erittely. (Fairclough 1995, 81–84.) Tässä artikkelissa Fairclough’n mallin mukainen toinen osa tarkoitti tekstissä esiintyvien eettisten diskurssien tunnistamista sekä niiden keskinäisten suhteiden ja sosiaalisen sekä kulttuurisen kontekstin yhteyksien analysoimista. Tutkijan apukysymyksinä analyysissä olivat esimerkiksi: millaisten diskurssien kautta liikunnan ja urheilun eettisyys aineistossa ymmärretään? Millaisista asioista eettiset diskurssit muodostuvat? Millaiset diskurssit ja tavat ymmärtää eettisyyttä jäävät vähemmälle painotukselle tai kokonaan esiintymättä? Aineistossa esiintyvien eettisten diskurssien tunnistamisessa käytettiin apuna laadullista sisällönanalyysiä (ks. Graneheim ym. 2017).

Fairclough’n (1995, 98) analyysimallin kolmas ja viimeinen ulottuvuus on sosiaalisen käytännön tasolla tapahtuva analyysi, jossa keskitytään tarkastelemaan diskurssikäytäntöjen ja sosiaalisten käytäntöjen välisiä suhteita ja sitä,

noudattavako tai uusintavako tekstien diskurssit vallitsevia diskurssijärjestyksiä (Jorgensen & Phillips 2002, 86–87). Tässä artikkelissa analyysin viimeinen vaihe eli selittäminen (ks. Fairclough 1995, 97) tapahtui analysoimalla aineistosta havaittujen eettisten diskurssien suhdetta ja seurauksia liikuntakulttuuriin. Analyysiä ohjaavina kysymyksinä olivat: millaista käsitystä eettisyydestä tekstien diskurssit tuottavat, noudattavat tai uusintavat? Edustavatko diskurssit liikunta- ja urheilukulttuurin vallitsevia eettisyyskäsitteitä? Millaisia seurauksia teksteistä löydettyillä tavoilla ymmärtää eettisyys on?

Analyysiprosessissa Fairclough'n (1995) mallin eri ulottuvuudet limittyivät aika ajoin keskenään ja välillä oli tarpeen palata esimerkiksi diskurssikäytäntöjen analyysin tasolta tekstianalyysin pariin. Esiymmärryksen myötä sosiaalinen ulottuvuus eli liikuntakulttuurin sosiaaliset ja kulttuuriset ominaispiirteet kulkivat analyysin mukana tasolta toiselle vähintäänkin tausta-ajatusten muodossa. Analyysin eri ulottuvuudet etenevät mukana tulosten esittelyluvun läpi. Johtopäätöksissä analyysiä viedään vielä pidemmälle kuvaamaan niitä seurauksia, joita aineistosta löydettyillä eettisillä diskurssilla voi olla.

TULOKSET

Aineistosta tunnistettiin yhteensä neljä eettistä diskurssia, jotka muodostivat kaksi toisilleen vastakkaiset diskurssit sisältävää diskurssiparia. Diskurssit ja diskurssiparit olivat: *automaattinen eettisyys – eettisyys ei ole automaatio* sekä *byrokraattinen eettisyys – moninainen eettisyys*. Seuraavaksi esitellään aineistosta havaitut eettiset diskurssit ja tarkastellaan sitä, millaista käsitystä liikunnan ja urheilun eettisyydestä ne tuottavat.

Eettisyys – itsestään selvä osa liikuntaa ja urheilua?

Liikuntakulttuurin eettisyyspuheessa on historiallisesti tarkasteluna nojattu monesti urheilun hyvän kertomukseen, johon kuuluu olennaisesti paitsi liikunnan ja urheilun myönteisten puolten korostaminen myös negatiivisten puolten kieltäminen (ks. esim. Itkonen 2014). Urheilu on kertomuksen mukaisesti itseisarvoisesti hyvää toimintaa. Tämän tarinan piirteitä esiintyi aineiston *automaattinen eettisyys*-diskurssissa. Diskurssissa eettisyys esitettiin liikuntaan ja urheiluun itsestään selvästi kuuluvana ominaisuutena ja perusoletuksena (esim. OPM 2008, 81), jopa niin, ettei sen sisältöjä tai merkityksiä tarvitse tarkemmin eritellä:

”Eettiset kysymykset sekä yhteiskuntavastuun toteuttaminen kuten laaja-alaisen tasa-arvon toteuttaminen, monikulttuurisuuden edistäminen ja kestävän kehityksen edistäminen kuuluvat kiinteänä osana seurojen, lajiliittojen ja muiden toimijoiden perustoimintaan ja siksi niitä ei ole yksityiskohtaisesti eritelty.” (OPM 2004a, 45.)

Automaattinen eettisyys -diskurssissa liikuntaan ja urheiluun oletetaan liittyvän vahva ja hyveellinen eettinen perusta. Diskurssissa liikunnan ja urheilun eettisyyttä ei kehitetä, edistetä tai rakenneta, vaan vahvistetaan (esim. OPM 2007, 7). Liikuntakulttuurin olemassa oleva arvopohja nähdään asia-

na, joka tulee säilyttää eikä muuttaa (esim. OKM 2014a, 10). Esimerkiksi huippu-urheilun eettisyyden edistämässä on keskitytty saattamaan olemassa olevat *”laadukkaat käytännöt pysyviksi”* (OKM 2010, 35). Muutenkin eettisyys näytetään liikuntakulttuurin osana, jota on tarve korostaa ja tuoda esille, muttei varsinaisesti kehittää parempaan suuntaan.

Koska automaattinen eettisyys -diskurssin mukaisesti liikunnassa ja urheilussa on olemassa oleva vahva eettinen pohja, eivät liikunnan ja urheilun eettiset ongelmat tule ensisijaisesti sisältäpäin. Tälle diskurssille on ominaista käsittää eettisyys asiana, jota uhataan ulkopuolelta. Esimerkiksi kaupallistuminen, ammattimaistuminen ja viihteellistyminen on nähty liikunnan ja urheilun eettisyyttä uhkaavina ilmiöinä (OKM 2010, 25–26; OKM 2014a, 9). Näillä ilmiöillä on ollut vaikutuksensa liikunta- ja urheilutoiminnan tavoitteisiin ja sisältöihin (ks. esim. Ruoranen ym. 2018), mutta diskurssille tyypillisesti muutosten syyt ulkoistetaan, eikä liikuntaa ja urheilua nähdä aktiivisina ilmiöiden edistäjänä tai edes mahdollistajana. Liikunta ja urheilu näytetään tässä mielessä passiivisena yhteiskunnan osana, jota laajemmat muutosvoimat ohjaavat. Kaupallistuminen, ammattimaistuminen ja viihteellistyminen nähdään ensisijaisesti toimintaympäristön muutoksina, joihin liikunnan ja urheilun on tullut ja tulee sopeutua. Diskurssissa ei tuoda esille sitä, missä määrin liikuntakulttuuri ja sen toimijat ovat itse voimistaneet esimerkiksi ammattimaistumiskehitystä. Liikunnan ja urheilun olemassa olevaa eettisyyttä tuleekin vahvistaa siihen *”tunkeutuneiden lieveilmiöiden”* vuoksi, joita kuvataan OKM:n dokumentissa vuodelta 2014:

”Urheilun, etenkin huippu-urheilun, laajentuessa ja kaupallistuessa siihen on tunkeutunut monenlaisia kielteisiä lieveilmiöitä. Samanaikaisesti kun perinteinen kilpaurheilu jatkuu terveissä muodoissaan ja on laajentunut naisurheiluun, senioriurheiluun, vammaisurheiluun jne., huippu-urheilussa osana viihdeteollisuutta rahan merkitys on kaikissa muodoissaan kasvanut. Vastapainona tälle on urheiluliikkeessä syntynyt voimakas tarve urheilun eettisten periaatteiden vahvistamiseen ja fair play -hengen nostamiseen sille kuuluvaan arvoon.” (OKM 2014a, 9.)

Diskurssissa liikunnan ja urheilun eettisyyttä uhkaavilta ilmiöiltä tulee puolustautua tai ainakin suojautua, jolloin eettisyys saa myös välineellisen muotonsa. Asiakirjoissa eettisyyteen liittyvät ongelmat liitetään usein huippu-urheiluun. Eettisyyttä korostamalla voidaan vaikuttaa positiivisesti huippu-urheilun uskottavuuteen ja yhteiskunnalliseen arvostukseen (esim. OPM 2010, 43; OPM 2004a, 51). Eettisyyden korostaminen on asiakirjojen mukaan tärkeää siksin, että huippu-urheilun käytäntöjen ja kielteisten puolten katsotaan leviävän muuhun liikuntaan ja urheiluun ja vaikuttavan ihmisten mielikuviin koko liikuntakulttuurista (esim. OPM 2008, 19).

Tälle diskurssille vastakkaisessa, *eettisyys ei ole automaatio* -diskurssissa liikuntaa ja urheilua ei nähdä pelkästään hyveellisinä ilmiöinä, jotka tuottavat automaattisesti toivottuja ja hyviksi katsottuja seurauksia. Diskurssissa puhutaan hyvin ja oikein toteutetusta liikunnasta ja urheilusta, jotka tarjoavat mahdollisuuden eettiseen toimintaan. Sa-

maan aikaan liikunnalla ja urheilulla todetaan olevan myös negatiivisia seurauksia ilman, että niiden katsotaan johtuvan liikunnan ja urheilun ulkopuolisista ilmiöistä. Esimerkiksi liikuntaan ja urheiluun kuuluva tunteiden osoittaminen ja fyysinen koskettaminen voivat pahimmillaan aiheuttaa eettisiä ongelmia. Negatiivisten seurausten ohella urheilu voi toimia myös kielteisten ilmiöiden mahdollistajana, kuten ”kasvuallustana liialliselle nationalismille ja rasismille.” (SLU 2005, 20.)

Eettisyys ei ole automaatio -diskurssi esiintyy aineistossa harvakseltaan ja pääosin aineiston alkupuolen dokumenteissa. Diskurssin kehitystä voidaan tarkastella kuvaavimmin Reilun Pelin asiakirjojen kautta, joista ensimmäisissä (SLU 2005; 2008) liikuntaa ja urheilua ei nähdä yksinomaan positiivisten asioiden tuottajina. Liikunnalla ja urheilulla todetaan olevan joitakin ominaispiirteitä, jotka aiheuttavat tai ainakin mahdollistavat myös negatiivisia seurauksia. Esimerkiksi liikunnan ja urheilun tuottamat haitalliset ympäristövaikutukset tunnustetaan. (SLU 2005, 18; 2008, 6.) Uudemmissa Reilun Pelin asiakirjoissa (Olympiakomitea 2021; Valo 2013) liikunnan ja urheilun roolia kielteisten ilmiöiden tuottajana ei samassa mitassa tunnusteta, eikä eettisyys ei ole automaatio -diskurssia vastaavalla tavalla esiintynyt. Automaattinen eettisyys -diskurssi sen sijaan on läsnä lähes läpi aineiston. Konkreettisesti diskurssin muutos näkyy esimerkiksi siinä, miten vuosien 2005 ja 2021 Reilun Pelin dokumenteissa kehystetään liikunnassa ja urheilussa tapahtuvaa sukupuolista häirintää. Vuoden 2005 Reilussa Pelissä todetaan seuraavasti:

”Liikunta ja urheilu on fyysistä toimintaa, sillä suoritusten parantaminen vaatii kehon muokkaamista. Koskettelu, taputtelu, halailu jne. kuuluvat myös oleellisena osana urheilutoimintaan. Mukana on paljon tunteita, joita täytyy uskaltaa kohdata ja näyttää. Fyysinen kanssakäyminen on osa yhteenkuuluvuuden tai riemun osoittamista. Lapsen tai nuoren kokemus on kuitenkin aina otettava todesta, myös silloin, kun hän on tulkinnut aikuisen tai toisen nuoren kosketusta väärin.” (SLU 2005, 23–24.)

Vuoden 2021 vastaavassa asiakirjassa samasta ilmiöstä puhutaan näin:

” – seksuaalinen ja sukupuolinen ahdistelu sekä syrjintä ja rasismi eivät kuulu liikuntaan ja urheiluun – ei edes huumoriksi puettuna. Keskeisistä käyttäytymis- ja toimintatavoista sovitaan myös joukkue- ja seuratasolla. Näiden tapojen rikkomiselle määritellään samalla riittävät seuraukset.” (Olympiakomitea 2021.)

Asiakirjanäytteitä lukiessa tulee huomioida niiden laajempi yhteiskunnallinen konteksti. Vuonna 2021 seksuaalinen ja sukupuolinen häirintä olivat yhteiskunnassa ja siten liikunnassa ja urheilussa esillä enemmän kuin vuosittuhannen alussa. 2010-luvun lopussa Me too -kampanja toi etenkin naisten kokeman häirinnän näkyvämmäksi puheenaiheeksi. Samoihin aikoihin myös tutkimustieto liikunnassa ja urheilussa esiintyvistä seksuaalisesta ja sukupuolisesta häirinnästä lisääntyi (esim. Lahti ym. 2020). Siten on ymmärrettävää, että vuoden 2021 dokumentissa suhtautuminen ilmiöön on

ehdottomampaa. Samalla diskurssin muuttuminen ilmenee kuitenkin selvästi.

Byrokraattinen ja moninainen eettisyys

Suomalaisen liikuntakulttuurin eriytymisen on todettu voimistuneen 1980-luvulla (esim. Itkonen 1996). Eriytymisellä tarkoitetaan etenkin liikunnan ja urheilun toimintojen jakautumista omista lähtökohdistaan ja tavoitteistaan käsin toimiviksi osakokonaisuuksikseen. Vahvimmat jakolinjat ovat muodostuneet kilpaurheilun ja muun liikunnan sekä kilpaurheilun sisällä kansalaistoimintaperusteisen ja ammattimaisen urheilun välille. (Itkonen ym. 2018.) Eriytyneen liikuntakulttuurin kaikkia lohkoja ja niiden eroja on hankala tavoittaa ja kuvata, mutta viime vuosina on tunnustettu esimerkiksi nuorisokulttuuriset liikuntamuodot (Ojala 2015) sekä neljännen sektorin liikuntatoimijat (Lehtonen ym. 2023) omista lähtökohdistaan toimiviksi kokonaisuuksikseen.

Liikuntakulttuurin eriytyminen on tavoitteiden ja toimintojen ohella tarkoittanut myös arvoperustan eriytymistä. Koko liikunnan ja urheilun yhtä yhtenäistä arvopohjaa on enää hankala hahmottaa, kun tavoitteiltaan ja toiminnoltaan eriytyneet liikuntakulttuurin osa-alueet toimivat vaihtelevista eettisistä lähtökohdista käsin (Kotkavirta 2012). Selkeimmin arvoperustan pirstaloituminen näkyy voittoa ja suorituskyvyn optimointia tavoittelevan kilpa- ja huippu-urheilun ja kasvatuksellisuutta, vapaaehtoisuutta ja reilua korostavan kansalaistoiminnan välillä (Ilmanen 2012).

Liikuntakulttuurin eriytyminen näkyy aineistossa *moninainen eettisyys* -diskurssina. Dokumenteissa liikuntakulttuuri nähdään lähtökohtaisesti moniarvoisena kokonaisuutena, jossa käsitykset oikeasta ja toivotusta toiminnasta vaihtelevat yllä esitetyn eriytymiskäsityksen mukaisesti. Liikunnan ja urheilun eettisyys nähdään riippuvaisena esimerkiksi lajista tai tasosta (OPM 2007, 13). Varsinkin huippu-urheilu nähdään arvoiltaan muusta liikuntakulttuurista poikkeavana (OKM 2010, 27). Diskurssissa liikunnan ja urheilun eettisyyttä ei ajatella omana saarekkeenaan, vaan liikuntakulttuurissa esiintyvien arvojen katsotaan heijastavan laajemmin yhteiskunnassa vallalla olevia moraalaisia käsityksiä. Liikunnan ja urheilun eettisyys ymmärretään myös ajassa kiinni olevana ilmiönä.

Moninainen eettisyys -diskurssissa eettisyyttä ei ymmärretä ehdottomana vaan mukautuvana ja sallivana käsitteenä. Diskurssissa pyritään tässäkin mielessä pois yhden arvopohjan liikuntakulttuurista. Konkreettisesti eettisyyden mukautuvuus näkyy SLU:n julkaisemassa Reilu Peli -dokumentissa, jonka ensimmäisessä versiossa esitetyt eettiset periaatteet ovat pikemminkin apuväline kuin kokoelma sääntöjä.

”Eettisissä periaatteissa ei ole lueteltu ohjeita oikeasta ja väärästä toiminnasta. Niissä pyritään kuvailemaan periaatteita, joille hyvä toiminta voi perustua. Jokaisen liikunnassa ja urheilussa toimivan on aika ajoin syytä pohtia oman toimintansa arvopohjaa ja peilata sitä ympäröivään yhteiskuntaan. Tässä työssä toivomme näiden periaatteiden olevan avuksi.” (SLU 2005, 7.)

Moniarvoinen liikuntakulttuuri muodostaa haasteen sen hallinnoinnille ja johtamiselle. Liikunnan ja urheilun eriy-

tyminen ja moninaisuus ovat saaneet aikaan sen, ettei liikuntakulttuuria hahmoteta enää arvoiltaan yhtenäisenä kokonaisuutena. Liikunnan ja urheilun eri osa-alueet toimivat toisistaan poikkeavin eettisin koodistoin. (Itkonen ym. 2018.) Toisaalta liikuntaan ja urheiluun on ainakin järjestötasolla pyritty löytämään yhteisiä eettisiä periaatteita (esim. Olympiakomitea 2021).

Eettisten periaatteiden ohella liikunnan ja urheilun eettisyyttä on pyritty edistämään lainsäädännöllä ja erilaisten sopimusten kautta. Liikuntalaissa (390/2015) määritellään paitsi liikuntakulttuurin arvopohja myös säädetään järjestöjen valtionapukelpoisuudesta. Ollakseen valtionapukelpoinen järjestön on edistettävä yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä noudatettava liikunnan ja urheilun eettisiä periaatteita. Kansainvälisellä tasolla on solmittu sopimuksia dopingista, katsomoväkivallasta ja kilpailumanipulaatiosta. Eettisyyttä ohjaavien sopimusten ja säästöjen voidaan katsoa ilmentävän liikunnan ja urheilun yleistä oikeudellistumista, jolla tarkoitetaan sääntelyn painoarvon lisääntymistä liikunnassa ja urheilussa. Sääntelyn lisääntymisellä on pyritty standardisoimaan liikunnan ja urheilun käytäntöjä ja poistamaan niihin liittyvää epävarmuutta. (esim. Backman & Carlsson 2020.)

Tämän tutkimuksen aineistossa eettisyydestä puhutaan usein erilaisten sopimusten, strategioiden, lakien, ohjeistuksien, hankkeiden tai työryhmien kautta. *Byrokraattinen eettisyys* -diskurssissa käsitys eettisyydestä on hallinnollinen ja tekninen: eettisyyttä ja siihen liittyviä ilmiöitä ei lähdetä kehystämään moraalisisella arvioinnilla vaan strategisilla ja teknisillä toimenpiteillä. Esimerkiksi urheilun eettisten asioiden hallinnointia selvittäneen raportin johdantoluvussa dopingista ei puhuta arvönäkökulmasta. Sen sijaan ilmiötä kuvataan WADAn perustamisen ja järjestön aikaansaamien dopingsäännösten kontekstissa. Samoin katsomoväkivallan käsittelyn yhteydessä käydään läpi erilaisia kansainvälisiä sopimuksia, jotka tähtäävät ongelman kitkemiseen. (OKM 2014a, 9–11.) Diskurssissa eettisyys ja sen osa-alueet otetaan annettuina ja pelkistetään sopimusten tai ohjeistusten noudattamiseksi. Sopimuksilla, strategioilla, laeilla ja työryhmillä kehystetty eettisyyskäsitelmä esiintyy etenkin aineistona olleissa valtion liikuntapolitiittisissa asiakirjoissa.

Moninainen eettisyys -diskurssiin verrattuna byrokraattinen eettisyyskäsitelmä on ehdottomampi ja velvoittavampi. Esimerkiksi liikunnan ja urheilun yhteiset eettiset periaatteet eivät ole niinkään apuväline toimijoille omien toimintatapojen pohdintaan (vrt. SLU 2005, 8; 2008, 5), vaan kaikkia liikuntakulttuurin toimijoita velvoittavia ohjeistuksia (Olympiakomitea 2021; SLU 2010, 7; Valo 2013). Diskurssin muutos ehdollisemmasta ehdottomampaan eettisyyskäsitelmään näkyy Reilun Pelin julkaisuissa, joista ensimmäisissä moninainen eettisyys -diskurssi on vahvemmin läsnä ja vastaavasti vuoden 2021 päivitetessä dokumentissa käsitys eettisyydestä on ehdottomampi:

”Reilu Peli on kaikkien liikunnan ja urheilun toimijoiden oikeus ja velvollisuus. Jokainen yksilö ja yhteisö kantavat yksin ja yhdessä vastuun Reilusta Pelistä. – Suositeltavaa on, että Olympiakomitean jäsenjärjes-

töjen hallitukset käsittelevät Reilun Pelin periaatteita oman järjestönsä toiminnan kannalta. Suositeltavaa on myös laatia oma toteuttamismalli siitä, miten Reilun Pelin periaatteita järjestössä toteutetaan käytännössä.” (Olympiakomitea 2021.)

POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksessa liikunnan ja urheilun eettisyyttä tarkasteltiin kriittisen diskurssianalyysin keinoin. Aineistosta havaittiin yhteensä neljä eettistä diskurssia, jotka muodostivat kaksi toisilleen vastakkaiset diskurssit sisältävää diskurssiparia. Automaattinen eettisyys -diskurssissa eettisyys nähtiin liikunnan ja urheilun perusoletuksena. Liikunnassa ja urheilussa ajatellaan olevan vahva eettinen perusta, jota tulee erilaisiin toimenpitein vahvistaa. Toimintaympäristön muutos ja esimerkiksi ammattimaistuminen, viihteellistyminen ja kaupallistuminen nähdään liikunnan ja urheilun eettisyyttä uhkaavina ilmiöinä. Liikunta ja urheilu eivät itsessään ole eettisesti arveluttavia, vaan eettiset ongelmat ovat peräisin niiden ulkopuolelta (ks. Møller 2010, 26). Eettisyys ei ole automaatio -diskurssissa liikunnan ja urheilun tuottamat hyödyt nähdään ehdollisempina kuin automaattinen eettisyys -diskurssissa. Liikunta ja urheilu voivat oikein toteutettuna edistää hyviksi katsottuja arvoja, mutta automaattista se ei ole. Samaa aikaan diskurssissa tunnustetaan myös liikunnasta ja urheilusta itsestään johtuvat eettiset haasteet.

Eettisyys ymmärretään aineistossa sekä byrokraattisena että moninaisena. Byrokraattinen eettisyys -diskurssissa eettisyyttä ajatellaan erilaisten strategioiden, sopimusten, lakien, ohjeistuksien ja työryhmien kautta eli lähinnä hallinnollisesta ja/tai toimenpiteiden näkökulmasta. Eettisyyden byrokraattiseen diskurssiin kuuluu myös ehdottomuus: erilaisten ohjeistusten tai periaatteiden noudattaminen on kaikkien vastuu ja velvollisuus. Moninainen eettisyys -diskurssissa korostetaan liikuntakulttuurin moniarvoisuutta. Eettisyyttä ei nähdä kiveen hakattujen periaatteiden kautta, vaan liikunnan ja urheilun eri toimijoiden tunnustetaan toimivan toisistaan poikkeavin arvoperustoin. Erilaisten eettisten ohjeistusten todetaan olevan pikemminkin toimijoiden omia arvopohdintoja tukeva elementti kuin ehdottoman velvoittavia toimintaohjeita.

Liikuntajärjestöjen Reilun Pelin asiakirjoissa moninainen eettisyys -diskurssi on vuosien saatossa saanut tehdä tilaa ehdottomammalle ja velvoittavammalle eettisyyspuheelle. Diskurssin muuttumisen syitä voidaan hakea yhteiskunnallisesta ilmapiiristä, jossa eettisyys on noussut merkittävämpään rooliin niin liikuntapolitiikkaa, liikunnan järjestötoimintaa kuin arkea ohjaavana tekijänä. Lisäksi asiakirjoilla on aina taustansa, tarkoituksensa ja tekijänsä. Esimerkiksi vuoden 2005 Reilun Pelin asiakirja oli SLU:n monijäsenisen eettisen valiokunnan työn tulos. Sen sijaan vuoden 2021 Reilun Pelin taustalla olevista henkilöistä on ulkopuolisen hankala tehdä johtopäätöksiä, sillä dokumentissa ei mainita sen tekijöitä.

Tutkimuksen aineistossa uusinnetaan osaksi perinteistä urheilun hyvän kertomusta (ks. Kotkavirta 2012). Eettisyys rakennetaan sosiaalisesti (ks. Burr & Dick 2017) asiaksi,

joka on liikuntaan ja urheiluun perustavanlaatuisesti kuuluva. Negatiivisten ilmiöiden olemassaoloa ei kiisteta, mutta niiden katsotaan johtuvan ensisijaisesti muusta kuin liikunnasta ja urheilusta itsestään. Liikunta ja urheilu ovat itsessään eettistä toimintaa, jota toimintaympäristön muutokset esimerkiksi ammattimaistumisen muodossa uhkaavat. Tällaiseen ajatteluun ei luontevasti mahdu itsereflektiota siitä, missä määrin liikuntakulttuuri ja sen toimijat ovat olleet vauhdittamassa näitä toimintaympäristön muutoksia tai vähintäänkin tarjonneet niille alustan syntyä ja kasvaa. Esimerkiksi ammattimaistumista on liikuntakulttuurin sisällä tuettu sekä resurssiohjauksella että strategiatyöllä (ks. Oja & Lehtonen 2022).

Aineistolle ominainen byrokraattinen tapa käsitellä eettisyyttä on etenkin valtion liikuntapoliittisille asiakirjoille ymmärrettävää. Liikuntapolitiikka koostuu informaatio-ohjauksen lisäksi resurssi- ja normiohjauksesta, jolloin politiikkadokumenteissa luonnollisesti keskitytään vaikuttamiskeinoihin, jotka ovat liikuntapolitiikalle mahdollisia. Silti on myös valinta, millä tavalla ja missä kontekstissa liikunnan ja urheilun eettisyydestä puhutaan. Esimerkiksi dopingista puhuminen valtiosopimusten tai valvontatoimenpiteiden kautta tuottaa ymmärrystä, jossa liikuntakulttuurin eettisyys käsitellään ennen kaikkea teknisenä sääntöjen noudattamisena (ks. Lindfelt 2005). Vaihtoehtona olisi käsitellä dopingilmiötä arvojen kautta, peilata sitä liikunnan ja urheilun eriytyneeseen arvopohjaan ja tehdä sitä kautta ilmiön ongelmallisuus näkyväksi. Esimerkiksi Morgan (2006b) on argumentoinut, että moraaliin liittyvien kysymysten ratkaisemiseksi tarvitaan moraalisia ratkaisuja, ei vain teknisiä toimenpiteitä. Keskustelua tulisi käydä etenkin ristiriidasta, joka saattaa muodostua voittamisen tärkeyden ja eettisten näkökulmien huomioimisen välille (ks. Morgan 2006b; Løvens ym. 2022).

Tutkimuksen aineistossa esiintyy vain vähäistä kriittistä pohdintaa liikunnan ja urheilun arvoperustasta. Mihin (muuhun kuin lakiin tai yhteisesti sovittuihin periaatteisiin) liikunnan ja urheilun arvopohja perustuu ja miksi? Onko liikunnan ja urheilun arvopohja muuttunut ja jos on, missä määrin se on seurausta yhteiskunnallisista muutoksista ja liikunnasta ja urheilusta itsestään? Mitkä ovat eettisyyden sisällöt eriytyneessä ja moniarvoisessa liikuntakulttuurissa? Mikäli syvällistä pohdintaa liikuntakulttuurin arvoista ja niiden muutoksesta ei käydä valtion liikuntapolitiikkaa, urheilun eettisten asioiden hallinnointia tai liikunnan ja urheilun eettisiä periaatteita linjaavissa asiakirjoissa, herää kysymys, missä tällaista keskustelua tulisi käydä vai tulisiko lainkaan? Etenkin aineistosta havaittujen automaattinen eettisyys -ja byrokraattinen eettisyys -diskurssien voidaan ajatella edustavan *urheilun uutta hyvän kertomusta*, joka pikemminkin vahvistaa nykyistä tilannetta ja pyrkimystä status quo -tilaan, kuin mahdollistaa kriittisen keskustelun liikunnan ja urheilun arvoista. Seurauksena voi olla liikuntakulttuurissa käydyin eettisen keskustelun pelkistyminen ja pinnallisuus.

Artikkelin tutkimusongelman ja -kysymysten asettelua ohjasi aikaisempi liikuntakulttuurin eettisyyteen liittyvä tutkimus ja keskustelu. Varsinkin toisen tutkimuskysymyksen kautta pyrittiin vastaamaan siihen, uusintavatko aineistosta löytyneet eettiset diskurssit urheilun hyvän kertomuksen mu-

kaista ajattelua. Tällaista lähestymistapaa, jossa jäljitetään jotakin ilmiötä tukevia diskursseja ja esitetään niiden löytyminen tutkimustuloksena, on kritisoitu kehäpäätelmänomaiseksi (Summa 1991). Pelkän eettisten diskurssien havaitsemisen ohella tutkimuksessa analysoitiin myös tapoja, joilla vanhaa ajattelua uusinnetaan (ks. Jokinen & Juhila 2004).

Diskurssintutkimukselle tyypillisesti myös tässä tutkimuksessa havaitut eettiset diskurssit esiintyivät aika ajoin päällekkäin ja samanaikaisesti toistensa kanssa. Tämä näkyi esimerkiksi siten, että samassa dokumentissa eettisyys saatiin ymmärtää liikuntakulttuurin itsestään selvänä ja ehdollisena osana. Eri dokumenteissa sama eettinen diskurssi saattoi esiintyä kokonaan tai osittain. Aineiston analyysissä ei lähtökohtaisesti keskitytty diskurssien moninaisuuteen, jolloin aineistosta on mahdollista havaita myös sellaisia eettisiä diskursseja, joita ei tässä tutkimuksessa esitetty. Artikkelissa ei laadulliselle tutkimukselle tyypillisesti pyritty yleistettävyyteen, vaan mahdollisimman syvälliseen kuvaukseen rajatusta ilmiöstä.

Tässä tutkimuksessa liikuntaa ja urheilua on käsitelty valtion liikuntapolitiikan ja liikunnan kattojärjestöjen kontekstissa, jolloin tarkastelu on kohdistunut liikuntakulttuurin pyramidimallin mukaisesti ylätasolle (ks. Lehtonen 2017) ja siellä rajatusti tiettyihin dokumentteihin. On relevantti kysymys, olisiko esimerkiksi liikuntapoliittisten päättäjien haastatteluista koostuva aineisto tuottanut samanlaisia eettisiä diskursseja kuin asiakirja-aineisto. Jatkossa varsinkin diskurssien moninaisuuteen keskittyvissä tutkimuksissa olisikin hedelmällistä tutkia, missä määrin urheilun hyvän kertomusta uusinnetaan liikunnan ja urheilun muissa yhteyksissä tai muilla tasoilla esimerkiksi yksittäisten toimijoiden ajattelussa. Varsinkin eettisyyden käsittelyn erilaisten sopimusten, lakien tai strategioiden kautta voidaan ajatella olevan liikuntapoliittisille asiakirjoille oletettukin tapa jäsentää ilmiötä. Lajiliitto- tai seuratason tarkastelu mahdollistaisi analyysit siitä, miten eettisyys ymmärretään liikunnan ja urheilun arjessa, toimijoiden itsensä tuottamina.

LÄHTEET

- Backman, J. & Carlsson, B. 2020. The progress of SHL Sport Ltd, in light of 'Americanization', juridification and hybridity. *Sport in Society* 23 (3), 452-468.
- Burr, V. & Dick, P. 2017. Social Constructionism. Teoksessa: B. Gough (toim.) *The Palgrave Handbook of Critical Social Psychology*. Lontoo: Palgrave MacMillan, 59-80.
- Di Giandomenico, A. 2022. Some consideration about sport as intrinsically ethical activity. *International Sports Law Review Pandektis* 14 (1-2), 7-19.
- Efverström, A., Ahmadi, N., Hoff, D. & Bäckström, Å. 2016. Anti-doping and legitimacy: an international survey of elite athletes' perceptions. *International Journal of Sport Policy & Politics* 8 (3), 491-514.
- Fairclough, N. 1995. *Critical discourse analysis: the critical study of language*. Lontoo ja New York: Longman.
- Foucault, M. 2005. *Tiedon arkeologia*. Tampere: Vastapaino.
- Foucault, M. 1972. *The Archaeology of Knowledge and the Discourse on Language*. New York: Pantheon Books.
- Graneheim, U. H., Lindgren, B.-M. & Lundman, B. 2017. Methodological challenges in qualitative content analysis: a discussion paper. *Nurse Education Today* 56, 29-34.
- Hacking, I. 2009. *Mitä sosiaalinen konstruktionismi on?* Tampere: Vastapaino.

- Hakamäki, M., Turpeinen, S. & Lehtonen, K.** 2022. A Strategy to Promote Gender Equality. The Number and Status of Women in Leadership and Decision-making Positions in Finnish Sport. Teoksessa: G. Molnár & R. Bullingham (toim.) *The Routledge Handbook of Gender Politics in Sport and Physical Activity*. Lontoo: Routledge, 344–353.
- Heinilä, K.** 1974. *Urheilu – ihminen – yhteiskunta*. Jyväskylä: K.J. Gummerus Osakeyhtiö.
- Ilmanen, K.** 2012. Urheilun eriytynyt moraaliperusta. Teoksessa: K. Ilmanen & H. Vehmas (toim.) *Liikunnan areenat. Yhteiskuntatieteellisiä kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta*. Jyväskylä: Yliopistopaino, 175–188.
- Itkonen, H.** 1996. Kenttien kutsu. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta. Joensuun yliopisto. Helsinki: Gaudeamus. Väitöskirja.
- Itkonen, H.** 1997. Tuskin etanaa elävämpi – urheilu sosiaalisena kontrollina. Teoksessa: V. Vares (toim.) *Urheilu ja historia*. Turku: Turun Historiallinen Arkisto 51.
- Itkonen, H.** 2014. Urheilun normimyllerrys on pysyvä ilmiö. *Tieteessä tapahtuu* 32 (3), 3–6.
- Itkonen, H., Lehtonen, K. & Aarresola, O.** 2018. Tutkimuskatsaus liikuntapoliittisen selonteon tausta-aineistoksi. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2018:6.
- Jedlicka, S.** 2014. The normative discourse of anti-doping policy. *International Journal of Sport Policy and Politics* 6 (3), 429–442.
- Jokinen, A. & Juhila, K.** 2004. Valtasuhteiden analysoiminen. Teoksessa: A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (toim.) *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino, 75–108. 3. painos.
- Jorgensen, M. & Phillips, L.** 2002. *Discourse Analysis as Theory and Method*. Lontoo: Sage.
- Kokkonen, M.** 2019. Associations Between Sexual and Gender-Based Harassment by a Coach and Psychological Ill-Being Amongst Gender and Sexual Minority Sport Participants in Finland. *Journal of Clinical Sport Psychology* 13 (2), 259–273.
- Kosiewicz, J.** 2014a. Sport beyond Moral Good and Evil. *Physical Culture and Sport. Studies and Research* 62 (1), 22–30.
- Kosiewicz, J.** 2014b. The Ethical and Legal Context of Justifying Anti-Doping Attitudes. *Physical Culture and Sport. Studies and Research* 62 (1), 47–62.
- Kotkavirta, J.** 2012. Urheilun etiikka ja moraalit. Teoksessa: K. Ilmanen & H. Vehmas (toim.) *Liikunnan areenat. Yhteiskuntatieteellisiä kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta*. Jyväskylä: Yliopistopaino, 59–82.
- Lahti, A., Kyllönen, M., Pusa, S., Tolvanen, A. & Laakso, N.** 2020. Häirintä suomalaisessa kilpaurheilussa. Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry.
- Laine, A., Salasuo, M. & Matilainen, P.** 2016. Arvot, syrjintä ja kiusaaminen. Teoksessa: S. Kokko & A. Mehtälä (toim.) *Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa*. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2016. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2016:4, 57–61.
- Lehtonen, K.** 2017. Muuttuvat rakenteet – staattiset verkostot. Suomalaisen liikunta- ja urheilujärjestelmän rakenteelliset muutokset 2008–2015. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 331. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja.
- Lehtonen, K., Oja, S. & Hakamäki, M.** 2022. Liikunnan ja urheilun tasa-arvo Suomessa 2021. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:5.
- Lehtonen, K., Raisio, H. & Jalonen, H.** 2023. Liikunnan neljäs sektori – hyvinvointipoliittikan uusi mahdollisuus? *Yhteiskuntapolitiikka* 88 (2), 200–205.
- Liikuntalaki 390/2015.**
- Lindfelt, M.** 2005. Sport and ethics: how far can you go? *World Leisure Journal* 47 (4), 41–50.
- Loland, S.** 2002. *Fair Play in Sport*. Lontoo: Routledge.
- Loyens, K., Claringbould, I., Heres – van Rossem, L. & van Eekeren, F.** 2022. The social construction of integrity: a qualitative case study in Dutch Football. *Sport in Society* 25 (9), 1714–1733.
- Lähdesmäki, M.** 2005. When Ethics Matters – Interpreting the Ethical Discourse of Small Nature-Based Entrepreneurs. *Journal of Business Ethics* 61 (1), 55–68.
- Markula, P. & Pringle, R.** 2006. *Foucault, Sport and Exercise: Power, Knowledge and Transforming the Self*. Lontoo: Routledge.
- Melin, R.** 2014. Are Sportspeople Good Moral Role Models? *Physical Culture and Sport. Studies and Research* 64 (1), 5–16.
- Mikkonen, M. & Oja, S.** 2024. Eettisyyden käsite kansallisissa liikuntapoliittikadokumenteissa. Teoksessa: S. Oja & K. Lehtonen (toim.) *Konkreettista, arkista ja subjektiivista – Liikunnan ja urheilun eettiset periaatteet – hankkeen loppuraportti*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 10–19.
- Morgan, W. J.** 2006a. Philosophy and Physical Education. Teoksessa: D. Kirk, D. Macdonald & M. O’Sullivan (toim.) *Handbook of Physical Education*. Lontoo: Sage Publications, 97–108.
- Morgan, W. J.** 2006b. Fair is Fair, Or Is It?: A Moral Consideration of the Doping Wars in American Sport. *Sport in Society* 9 (2), 177–198.
- Morgan, W. J.** 2009. Athletic Perfection, Performance-Enhancing Drugs, and the Treatment-Enhancement Distinction. *Journal of the Philosophy of Sport* 36 (2), 162–181.
- Møller, V.** 2010. The Ethics of Doping and Anti-Doping. Redeeming the soul of sport? Lontoo: Routledge.
- Oja, S.** 2024. Eettisyys ja sen edistäminen lajiliitoissa ja seuroissa. Teoksessa: S. Oja & K. Lehtonen (toim.) *Konkreettista, arkista ja subjektiivista – Liikunnan ja urheilun eettiset periaatteet – hankkeen loppuraportti*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 20–34.
- Oja, S. & Lehtonen, K.** 2022. ”Sopiva taso meille” – pienten seurojen ammattimaistumista ohjaava eetos. *Liikunta & Tiede* 59 (5), 66–73.
- Ojala, A.** 2015. Nuorten omaehtoiset ruumiinkulttuurit: Lumilautailu esimerkkinä nuorisokulttuurisesta liikkumisesta. Teoksessa: H. Itkonen & A. Laine (toim.) *Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä*. Jyväskylän yliopisto. Tutkimuksia 1/2015, 169–184.
- Overbye, M., Knudsen, M. & Pfister, G.** 2013. To dope or not to dope: Elite athlete’s perceptions of doping deterrents and incentives. *Performance Enhancement & Health* 2 (3), 119–134.
- Petersen, T. S. & Kristensen, J. K.** 2009. Should Athletes Be Allowed to Use All Kinds of Performance-Enhancing Drugs? – A Critical Note on Claudio M. Tamburrini. *Journal of the Philosophy of Sport* 36 (1), 88–98.
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A.** 2009. Kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino.
- Ripatti, K.** 2002. Urheilun hyvä kertomus suomalaisessa urheiluroamaanissa. Teoksessa: H. Roiko-Jokela & E. Sironen (toim.) *Lajien synty. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 2001–2002*. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy, 35–51.
- Ruoranan, K., Clausen, J., Nagel, S., Lang, G., Klenk, C., Giaquie, D., Bayle, E. & Schlesinger, T.** 2018. Causes for professionalization in national sport federations in Switzerland: a multiple-case study. *Current Issues in Sport Science* 3 (3).
- Salasuo, M.** 2019. Ei pelkkää hyvän kertomusta. *Liikunta & Tiede* 56 (2–3), 8–12.
- Serrano-Durá, J., Molina, P. & Martínez-Baena, A.** 2020. Systematic review of research on fair play and sporting competition. *Sport, Education and Society* 26 (6), 648–662.
- Summa, H.** 1991. Asumiskyvyytön ei tarvitse kunnon asuntoa. *Sosiologia* 28 (4), 300–301.
- Tamburrini, C.** 2006. Are Doping Sanctions Justified? A Moral Relativistic View. *Sport in Society* 9 (2), 199–211.
- Törrönen, J.** 2010. Kuvaus, näkökulma, ääni: Representaatioiden analyysi empiirisessä sosiaalitutkimuksessa. Teoksessa: T. Knuutila & A. P. Lehtinen (toim.) *Representaatio. Tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi*. Helsinki: Gaudeamus, 276–304.
- Uusitalo, V., Halonen, V., Koljonen, H., Heikkinen, S. & Claudelin, S.** 2024. In search for climate neutrality in ice hockey: A case of carbon footprint reduction in a Finnish professional team. *Journal of Environmental Management* 355.
- Wagner, U. & Pedersen, K. M.** 2014. The IOC and the doping issue – An institutional discursive approach to organizational identity construction. *Sport Management Review* 17 (2), 160–173.
- Österlind, M. & Wright, J.** 2014. If sport’s the solution then what’s the problem? The social significance of sport in the moral governing of ‘good’ and ‘healthy’ citizens in Sweden, 1922–1998. *Sport, Education and Society* 19 (8), 973–990.